

Premien for utenlandske eierskap i Norge: Opprinnelseslandskarakteristika og Kina-effekten.

Hege Medin

Utgiver: Norsk Utenrikspolitisk Institutt
Copyright: © Norsk Utenrikspolitisk Institutt 2021
ISSN: 0800-0018

Lisens:

Alle synspunkter står for forfatterens regning. De må ikke tolkes som uttrykk for oppfatninger som kan tillegges Norsk Utenrikspolitisk Institutt. Artiklene kan ikke reproduseres – helt eller delvis – ved trykking, fotokopiering eller på annen måte uten tillatelse fra forfatterne.

Besøksadresse: C.J. Hambros plass 2d
Adresse: PO box 7024 St. Olavs Plass
0130 Oslo, Norge
Internett: www.nupi.no
E-post: post@nupi.no
Fax: [+ 47] 22 99 40 50
Tel: [+ 47] 22 99 40 00

Innhold

Innhold.....	3
Sammendrag	4
Innledning	5
Data og deskriptiv statistikk	7
Teoretisk og empirisk bakgrunn.....	10
Resultater fra regresjonsanalyser	11
Hva kan være årsaken til den høye Kina-premien?	16
Konklusjon.....	17
Referanser	18
Om forfatteren	20

Sammendrag

Mange studier fra en rekke ulike land viser at det er en premie for utenlandske eierskap; utenlandskontrollerte foretak (UKF) er større og mer produktive enn innenlandskontrollerte foretak. I artikkelen bruker jeg registerdata til å vise at dette også gjelder for Norge. UKF har spesielt høye verdier av en rekke foretaks karakteristika som gjerne blir forbundet med produktivitet, slik som antall ansatte, omsetning per ansatt, verdiskapning per ansatt, lønn og vare- og tjenestehandel per ansatt. Ved hjelp av regresjonsanalyser estimerer jeg for eksempel at UKF har over 80 prosent flere ansatte enn innenlandskkontrollerte foretak og nesten 40 prosent høyere omsetning per ansatt (etter at det er tatt hensyn til at UKF kan være overrepresentert i enkelte næringer og/eller år). Blant foretaks karakteristikaene som blir studert, er det kun forskning og utviklingsaktivitet det ikke er noen UKF-premie for. Videre finner jeg at karakteristika ved opprinnelseslandet til UKF påvirker størrelsen på premien. Generelt er premien høyere jo større og mer utviklet opprinnelseslandet er og jo lenger unna Norge det ligger. For antall ansatte, omsetning per ansatt og varehandel per ansatt er det dessuten en egen Kina-effekt; estimatene viser at kinesiske UKF, sammenlignet med andre UKF, har nesten 60 prosent flere ansatte, mer enn dobbelt så høy omsetning per ansatt og enda større vareeksport og import per ansatt.

Takksigelse: Takk til Maren Elise Bachke, Jakub M Godzimirski, Hans Jørgen Gåsemyr, Martin Haukland, Åshild Auglænd Johnsen, Christine Mee Lie, Arne Melchior, Ulf Sverdrup og Gry Tengmark Østenstad for nyttige kommentarer. Arbeidet er finansiert av NFR prosjekt 296501 “Consequences of Investments for National Security (COINS)”

Innledning

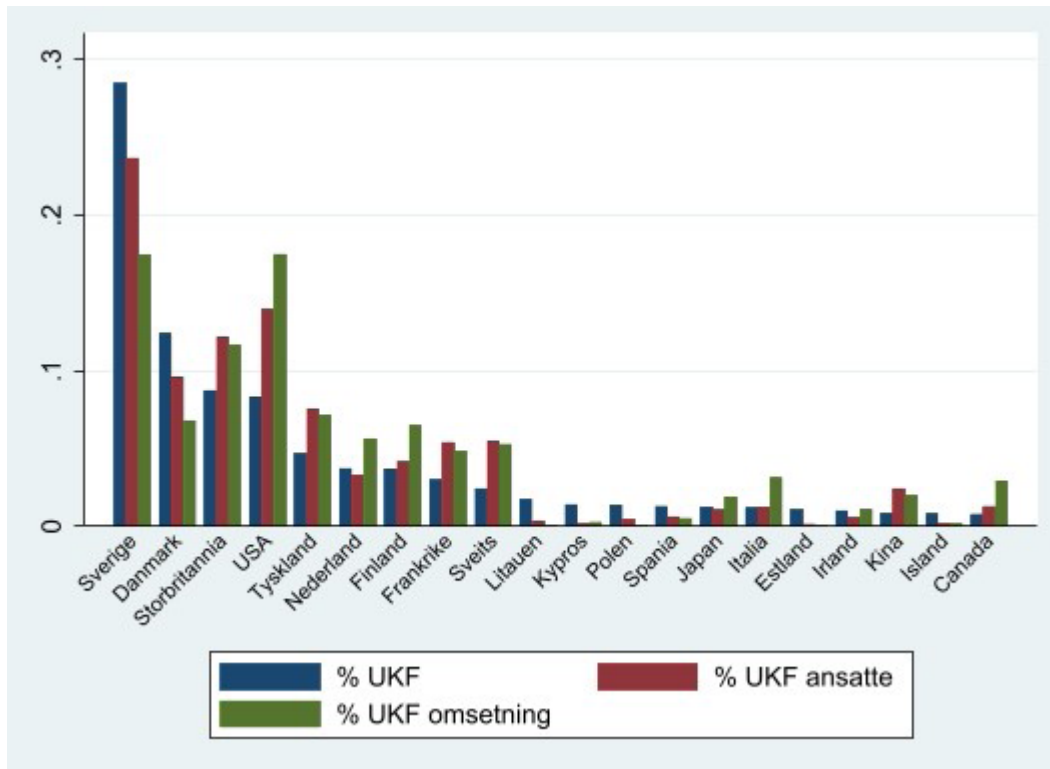
Utenlandske direkteinvesteringer (heretter omtalt som FDI, fra det engelske begrepet *Foreign Direct Investments*) er en viktig del av internasjonal økonomi, og mange selskap investerer i datterselskap i andre land, både i Norge og andre steder. Studier fra en rekke land viser at slike datterselskap (heretter omtalt som UKF, for *utenlandskontrollerte foretak*) er større og mer produktive enn foretak med innenlandske eiere (Antràs og Yeaple, 2014; Helpman, 2014). UKF i Norge er ikke noe unntak. Tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB) sin statistikk for utenlandske datterselskap i Norge viser at de utgjorde 2,8 prosent av alle foretak i norsk næringsliv i 2018, men stod for hele 21 prosent av sysselsettingen og 27 prosent av omsetningen. Det ser med andre ord ut til å være en spesiell premie for utenlandsk eierskap, noe som kan innebære at utenlandske eiere bidrar positivt til vertslandets økonomi i form av høy produktivitet i foretakene de etablerer eller kjøper opp.¹

Både i Norge og i andre land har UKF tradisjonelt kommet fra store, høyt utviklede og vestlige investorland. Figur 1 viser de 20 største opprinnelseslandene for UKF i Norge i 2018, i form av antall foretak. De blå søylene viser antall UKF fra det aktuelle landet i prosent av totalt antall UKF, mens de røde og grønne søylene viser prosentandelen for henholdsvis antall ansatte og omsetning. Det er tydelig at tradisjonelle investorland fremdeles dominerer i Norge. Likevel vet vi at UKF fra enkelte mellominntektsland – særlig Kina – har hatt en voldsom vekst de siste årene (Gåsemyr og Medin, 2021). I 2017 var det 42 kinesiske UKF i Norge, og Kina lå på 28. plass blant de viktigste UKF-opprinnelseslandene (i form av antall UKF). I 2018 hadde landet hoppet opp til 18. plass, med en vekst på 27 UKF. Kina stod også for en mer enn proporsjonal andel av total sysselsetting og omsetning i UKF; landet rangerte på henholdsvis 10. og 12. plass i form av disse variablene.

1 I tillegg kan de bidra indirekte, gjennom *spillover* effekter, der egenskaper ved UKF smitter over på innenlandskkontrollerte foretak. Det kan imidlertid også tenkes at UKF, gjennom sin høy produktivitet, utkonkurrerer innenlandskkontrollerte foretak (se f.eks. Girma mfl., 2015). Maurseth og Medin (2020) diskuterer også forskjellen mellom UKF for innenlandskkontrollerte foretak i Norge.

UKF er definert som foretak med utenlandske ultimate eiere, noe som normalt innebærer at minst 50 prosent av foretaket er eid (enten direkte eller indirekte) av utenlandske aktører. Opprinnelseslandet til et UKF blir bestemt ut fra hvor den ultimate eieren befinner seg. I tilfellene der eierkjeden består av flere ledd, er ultimate eier den som er på toppen av kjeden og som ikke har noen kontrollerende enheter over seg. Statistikken er basert på en fulltelling av alle foretak i næringene som er inkludert i statistikken. De fleste næringer der privateide foretak dominerer er med, men finansielle tjenester og primærnæringene utenom fra olje- og gassutvinning og bergverksdrift er utelatt. SSBs statistikk for utenlandske datterselskap er tilgjengelig her: <https://www.ssb.no/virksomheter-foretak-og-regnskap/statistikker/utfono> (sjekket 24.03.2021). Her finnes også mer informasjon om definisjoner og tallgrunnlag.

Figur 1. De 20 viktigste opprinnelseslandene for UKF i Norge i 2018

Merknad: Tall fra SSBs statistikk for utenlandske datterselskap i Norge. Inkluderer hele populasjonen av UKF i næringene som dekkes av statistikken.

I denne artikkelen skal jeg studere UKF i Norge, med spesiell vekt på kinesiske UKF, ved å bruke mikrodata for et utvalg av foretakene bak statistikken for utenlandske datterselskap i Norge, nemlig alle med minst fem ansatte. Vi vil se at, sammenlignet med andre UKF, har kinesiske UKF spesielt høye verdier av flere foretaks karakteristika som gjerne blir forbundet med produktivitet, slik som antall ansatte og omsetning per ansatt. Dessuten eksporterer og importerer de svært mye. Dette kan tyde på at det er en egen premie for kinesisk eierskap.

Selv om vi kan observere slike premier, betyr ikke det at det utenlandske eierskapet i seg selv er årsaken til premien. Seleksjonsmekanismer kan finne sted, der utenlandske eiere investerer i spesielt lønnsomme foretak eller er spesielt gode til å identifisere og kjøpe opp foretak med høyt vekstpotensial. Dermed kan det tenkes at UKF hadde hatt høye verdier av de ulike karakteristikaene selv med innenlandske eiere. Studier som benytter et stringent empirisk design for å fastslå årsakssammenhenger finner imidlertid ofte en sammenheng, men at UKF-premien gjerne lavere enn det de deskriptive dataene viser når det kontrolleres for seleksjon (se f.eks. Arnold og Javorcik, 2009; Balsvik og Haller, 2010; Fons-Rosen m.fl., 2021). Ulempen ved å bruke et slikt empirisk design er imidlertid at man bare kan konsentrere seg om en liten undergruppe av foretak. Studiene sammenligner gjerne foretak en viss tid etter at de har blitt kjøpt opp av enten utenlandske eller innenlandske eiere. Dermed blir foretak utelatt fra studien dersom de kun eksisterer en kort tid, er nyetablerte eller ikke endrer eiere i løpet av analyseperioden.

I mikrodasettet som benyttes i denne artikkelen er det ikke mange nok kinesiske UKF til å kunne benytte slike stringente metoder. Fra den samfunnsøkonomiske forskningslitteraturen er det imidlertid gode grunner til å tro at det er en årsakssammenheng mellom utenlandsk eierskap og foretaksytelse (se delkapittel 3). Teoriene tilsier videre at det er en tilleggspremie for UKF fra store og fjerntliggende land, som nettopp Kina er. Men de tilsier samtidig at Kinas moderate utviklingsnivå trekker i motsatt retning. Selv om de teoretiske prediksjonene er klare, finnes det svært få artikler som studerer samvariasjon mellom UKF-premier og opprinnelseslandskarakteristika. Formålet med denne artikkelen er å gjøre nettopp det, med et særlig blikk på Kina.

I delkapittel 2 viser jeg deskriptiv statistikk for en rekke foretakskarakteristika, og i delkapittel 3 går jeg gjennom det teoretiske og empiriske grunnlaget for UKF-premier. I delkapittel 4 bruke jeg regresjonsanalyser til å undersøke om kinesiske UKF i Norge skiller seg ut med høyere premier enn andre UKF, også etter at jeg har kontrollert for de landspesifikke faktorene som teorien tilsier skulle ha en innvirkning. Vi skal se at det gjør de. I delkapittel 5 diskuterer jeg noen mulige årsaker til hvorfor det er slik og i delkapittel 6 konkluderer jeg.

Data og deskriptiv statistikk

Analysene i artikkelen er basert på et konfidensielt og anonymisert datasett for foretak som opererte i Norge i 2012-2017. Datasettet inkluderer alle foretak med minst fem ansatte i hele foretakspopulasjonen i næringene som er med i av SSBs statistikk for utenlandske datterselskap (se fotnote 1). Det har blitt bygd opp ved å sette sammen mikrodata fra flere av SSBs statistikker, slik at det inneholder mange ulike foretakskarakteristika. Fra statistikken for utenlandske datterselskap har vi informasjon om utenlandsk eierskap, og fra strukturstatistikken har vi næringsstilhørighet og regnskapstall, slik som antall ansatte, omsetning, verdiskapning og lønnskostnader. Fra tolldeklarasjonsdata har vi internasjonal varehandel, fra undersøkelsen for utenrikshandel med tjenester har vi internasjonal tjenestehandel og fra undersøkelsen om forskning og utvikling (FoU) har vi kostnader til FoU samt FoU-ansatte. Dataene for tjenestehandel og FoU kommer fra utvalgsundersøkelser og inkluderer derfor færre foretak enn de andre.

I forskningslitteraturen er det vanlige å bruke slike foretakskarakteristika som mål på ytelse (se f.eks. Wagner, 2012; Bernard mfl., 2012 for utdypning). Antall ansatte reflekterer foretaksstørrelse, og store foretak er gjerne mer produktive enn små. Omsetning og verdiskapning er andre mål på foretaksstørrelse, og delt på ansatte er de vanlige mål på arbeidskraftproduktivitet. Det er en viss grad også lønn. Deltagelse i internasjonal handel og FoU-aktivitet er i seg selv ikke direkte mål på størrelse eller produktivitet, men en rekke studier fra mange land en viser en sterk samvariasjon mellom slike verdier. Høye verdier av både handel og FoU blir dessuten ofte sett på som gunstig, både for det enkelte foretak og i samfunnsøkonomisk forstand, pga. positive eksternaliteter.

Tabell 1. Foretakskarakteristika som ofte blir forbundet med ytelse, 2017

		# ansatte	Verdi- skapning per ansatt	omsetning per ansatt	lønn	vare- eksport per ansatt	vare- import per ansatt	Tjeneste- eksport per ansatt	Tjeneste- import per ansatt	FoU- kostnader per ansatt	% FoU- ansatte
Innen- landske	Gj. snitt	24	606	2 090	460	101	165	1 180	1 030	94	13
	Median	10	505	1 272	442	0	0	39	66	0	0
	# obs	42 548	42 548	42 545	42 346	42 548	42 548	800	800	4 236	4 236
Alle UKF	Gj. snitt	92	1 016	5 193	730	248	1 596	993	1 386	101	10
	Median	20	831	2 357	699	1	71	53	186	0	0
	# obs	3 486	3 486	3 486	3 442	3 486	3 486	591	591	1 041	1 041
UKF fra Kina	Gj. snitt	226	960	9 437	831	948	5 889	265	1 270	61	6
	Median	92	777	3 195	677	42	153	41	257	5	1
	# obs	23	23	23	23	23	23	9	9	10	10

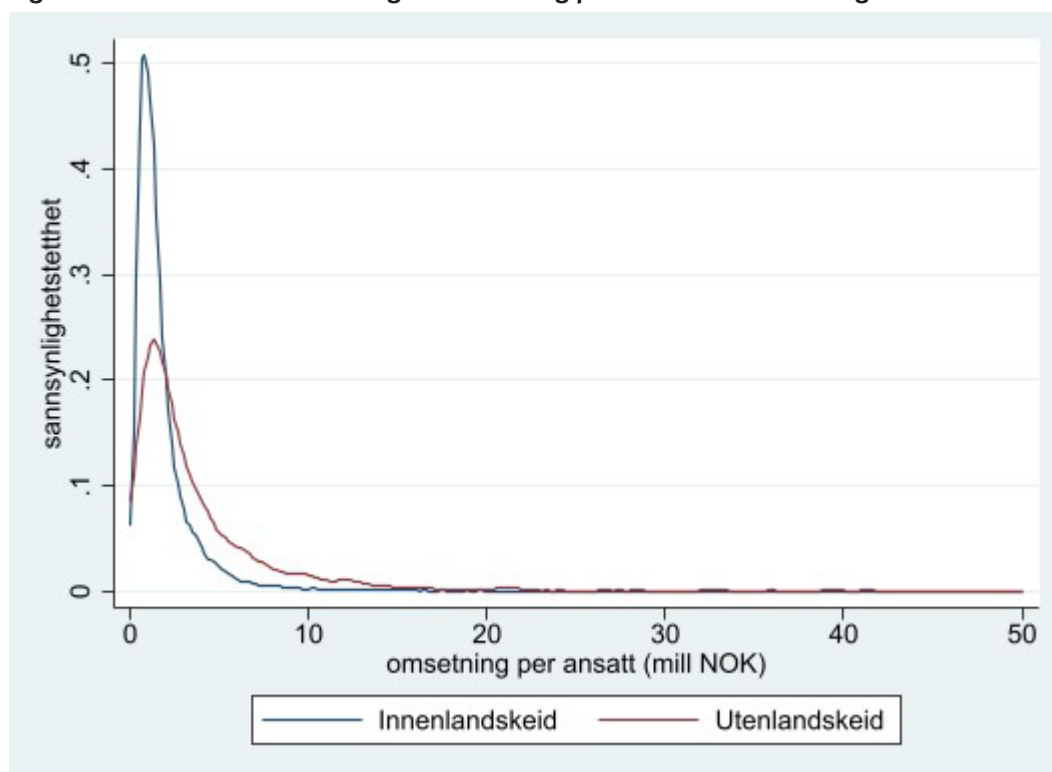
Merknad: Tabellen viser tall for alle foretak med minst 5 ansatte i næringer som dekkes av SSBs statistikk for utenlandske datterselskap i Norge. Verdier i tusen norske kroner.

Tabell 1 viser deskriptiv statistikk for de ulike karakteristikaene i 2017 for tre foretakstyper: innenlandskontrollerte, UKF og kinesiske UKF. Vi ser at UKF er betydelig større enn innenlandskontrollerte foretak, og at kinesiske UKF er spesielt store. Verdien per ansatt for de andre karakteristikaene er også gjennomgående høyere for UKF, bortsett fra når det gjelder tjenesteeksport og FoU-ansatte. Sammenlignet med UKF generelt, har kinesiske UKF i

snitt høyere per ansatt-verdier for omsetning, lønn og varehandel, mens de har lavere verdier for verdiskapning, tjenestehandel og FoU. Ser vi på totalen istedenfor på verdien per ansatt, har imidlertid kinesiske UKF høyere gjennomsnittsverdier for alle karakteristikaene bortsett fra tjenesteeksport.

Tabellen viser også at medianverdiene ligger under gjennomsnittsverdiene for alle karakteristikaene, noe som betyr at det er overvekt av foretak med små verdier. Dette er et velkjent fenomen, også fra andre land; i en foretakspopulasjon har gjerne flertallet av foretakene små verdier av slike karakteristika, mens noen få står for mesteparten av totalen (se f.eks. Wagner, 2012; Bernard m.fl., 2012). I figur 2 illustreres dette for omsetning per ansatt i 2017 med en ikke-parametrisk estimering av sannsynligheten for å ha en viss verdi (Kernel-estimering). Sannsynligheten estimeres separat for innenlandskontrollerte foretak og UKF, og vi ser at det er en opphopning rundt små verdier for begge foretakstypene sammen med en lang høyre-hale av noen veldig få foretak med svært høy omsetning. Merk at halen er kuttet ved 50, så de største verdiene (som er på over 600) ikke vises. Igjen ser vi tydelig at UKF i snitt har betydelig høyere omsetning per ansatt enn innenlandskontrollerte foretak. Spredningen er imidlertid stor, særlig for UKF, så det fins mange innenlandskontrollerte foretak som har høyere omsetning enn UKF.

Figur 2: Kernel tetthetsestimering for omsetning per ansatt i foretak i Norge i 2017

Merknad: basert på tall for alle foretak med minst 5 ansatte i næringer som dekkes av SSBs statistikk for utenlandske datterselskap. De største verdiene er på over 600 millioner NOK, men halene er kuttet ved 50.

Tabell 1 og Figur 2 viser at det er en premie for UKF relativt til innenlandskontrollerte foretak for de fleste av foretaks-karakteristikaene. Dette er i tråd med tidligere funn fra en rekke andre land (Antràs og Yeaple, 2014; Helpman, 2014). Videre er det en premie for kinesiske UKF relativt til UKF generelt. Her er det mindre empiri fra andre land å sammenligne med, men enkelte studier tyder på at kinesiske foretak er større, om enn ikke alltid like produktive som andre UKF (Fuest mfl. 2019; Setzler og Tintelnot, kommer).

Kan det tenkes at premien skyldes at UKF er overrepresentert i næringer med spesielt høy lønnsomhet? For å se om det er noen åpenbare mønstre viser Tabell 2 hvordan totalverdiene av antall foretak, ansatte, verdiskapning og omsetning fordeler seg på de ulike foretakstypene innen næringene som er med i datagrunnlaget. Det er en viss

tendens til overrepresentasjon – både av UKF generelt og av kinesiske UKF – i enkelte svært lønnsomme næringer som olje og gassvirksomhet og tilhørende tjenester. Vi ser likevel at UKF sprer seg ganske godt ut over de ulike næringene, og innen alle næringene har de disproporsjonalt høyere verdier enn de innenlandskontrollerte foretakene for antall ansatte, verdiskapning og omsetning. Videre ser det ut som kinesiske UKF også opererer ganske spredt. Til tross for at kun var 23 av dem i datasettet i 2017, er det fem næringer med minst tre slike foretak.²

Tabell 2. Næringsfordelte tall for UKF i 2017

Næring	# foretak			% foretak		% ansatte		% verdiskapning		% omsetning	
	Alle	UKF	Kina	UKF vs. alle	Kina vs. alle UKF	UKF vs. alle	Kina vs. alle UKF	UKF vs. alle	Kina vs. alle UKF	UKF vs. alle	Kina vs. alle UKF
Alle	61193	3620	23	6	0,6	23	1,6	30	1,1	29	1,8
B - Bergverksdrift og utvinning	316	119	3	38	2,5	51	1,1	63	.	53	.
C - Industri	4573	436	6	10	1,4	28	3,4	36	3,1	37	3,2
D - Elektrisitets-, gass-, damp- og varmtvannsforsyning	221	17	.	7,7	.	3,1	.	1,8	.	13	.
E - Vannforsyning, avløps- og renovasjonsvirksomhet	239	11	.	4,6	.	11	.	12	.	13	.
F - Bygge- og anleggsvirksomhet	9005	262	.	2,9	.	14	.	15	.	16	.
G - Varehandel, reparasjon av motorvogner	13552	1270	3	9,4	0,2	23	0,1	30	0,3	27	.
H - Transport og lagring	3145	188	.	6,0	.	17	.	17	.	23	.
I - Overnattings- og serveringsvirksomhet	4863	60	4	1,2	6,7	15	.	21	.	20	.
J - Informasjon og kommunikasjon	2196	403	4	18	1,0	31	1,5	35	1,7	38	2,7
L - Omsetning og drift av fast eiendom	1011	26	.	2,6	.	7,4	.	6,0	.	5,6	.
M - Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting	4210	431	.	10	.	21	.	22	.	26	.
N - Forretningsmessig tjenesteyting	2641	260	.	10	.	38	.	39	.	43	.
S - Annen tjenesteyting	1187	3	.	0,3	.	0,8	.	1,0	.	2,7	.

Merknad: Tabellen viser tall for alle foretak med minst 5 ansatte i næringene som dekkes av SSBs statistikk for utenlandske datterselskap i Norge. De prosentvise tallene viser prosent av totalen de ulike foretakstypene står for. Totalen er større enn summen av de næringsvise tallene fordi informasjon om næringstilhørighet mangler for enkelte foretak. Av konfidensialitetshensyn oppgis ikke tall dersom det er færre enn tre foretak i en næring. Tall for prosent ansatte, verdiskapning og omsetning oppgis heller ikke dersom ett eller to foretak dominerer tallene.

² Totalt gjennom utvalgsperioden var det 30 ulike UKF som på et eller annet tidspunkt hadde kinesiske eiere. 21 av disse hadde kinesiske eiere i alle årene de forekom i utvalgsperioden. Videre er det totalt 90 UKF-år observasjoner for Kina i utvalget.

Det er en overvekt av UKF i datasettet relativt til hele populasjonen. I 2017 var det 2,5 prosent UKF i hele populasjonen og nesten 6 prosent utvalget. UKF stod for 20 prosent av sysselsettingen og 26 prosent av omsetningen i populasjonen. Overrepresentasjonen av UKF er ikke overraskende; vi har allerede sett at slike foretak er betydelig større enn innenlandskontrollerte foretak, og datasettet dekker kun foretak med minst fem ansatte. Det er også en liten overrepresentasjon av kinesiske UKF; i 2017 utgjorde disse 0,5 prosent av UKF i populasjonen, men 0,6 prosent av UKF i utvalget. I populasjonen sysselsatte de 1,6 prosent av alle UKF-ansatte og sto for 1,9 prosent av all UKF-omsetning.

Teoretisk og empirisk bakgrunn

Hva kan så forklare en eventuell premie på utenlandsk eierskap generelt, og på kinesiske eierskap spesielt?

Ideene om *eierskapsfordeler* fra Dunning (1988; 2001) banebrytende arbeider om bedrifters internasjonaliseringsprosesser og FDI har blitt formalisert i en rekke samfunnsøkonomiske modeller. (se f.eks. Markusen, 2002). Dunning hevder at moderselskaper som lykkes med å drive datterselskaper i utenlandske markeder innehar noen overlegne ressurser (*superior assets*) som de overfører til datterselskapene. Dette gjør dem konkurransedyktige forhold til innenlandskontrollerte foretak til tross for at de har mindre kjennskap om lokale forhold. Eksempler på slike overlegne ressurser kan være spesielt god tilgang på teknologi, kapital, merkevarer, styringsmodeller eller annen kunnskap. Modellen i Helpman mfl. (2004) hevder at det å investere i UKF innebærer en stor fast kostnad som er større enn den ved å investere i et innenlandske foretak, og som gjør at bare de største og mest produktive selskapene er i stand til å ha UKF. Jo større den faste kostnaden er, jo høyere blir kravet til lønnsomhet i UKF for at slike investeringer skal lønne seg. En konsekvens er at UKF vil være større og mer produktive enn innenlandskontrollerte foretak, akkurat slik vi observerer i de deskriptive dataene, både i Norge og andre land.

Hva så med UKF fra ulike opprinnelsesland? Tilgangen på overlegne ressurser må antas å være bedre i høyt utviklede, og kanskje også store land fordi slike land har tilgang på avansert og variert teknologi og kunnskap. Dessuten har de et stort hjemmemarked, som gir god mulighet for utnyttelse av stordriftsfordeler. Det er derfor god grunn til å tro at både antallet UKF og UKF-premien øker med opprinnelseslandets BNP og BNP per innbygger. Modellen fra Helpman mfl. (2004) predikerer dessuten at UKF vil være spesielt store og produktive når de kommer fra opprinnelsesland med spesielt høye investeringskostnader i det aktuelle vertslandet. Årsaken er rett og slett at forventet profitt i slike UKF må være spesielt stor for at det skal lønne seg å investere. En viktig faktor som kan føre til store investeringskostnader er kulturforskjeller mellom opprinnelseslandet og vertslandet. UKF-relaterte kostnader dreier seg imidlertid ikke bare om faste investeringskostnader. Det kan også påløpe variable merkostnader ved å drive et UKF sammenlignet med å drive et innenlandskontrollert foretak. Helpman mfl. (2004) ser bort fra slike kostnader, men flere forfattere argumenterer med at de er viktige og øker med avstanden mellom opprinnelseslandet og vertslandet. Årsaken kan være at UKF importerer innsatsfaktorer fra moderselskapet og importkostnadene øker med avstand (Irarrazabal mfl. 2013), eller at økt avstand innebærer økte styringskostnader (Head og Ries, 2008; Blonigen mfl., 2020). Igjen må forventet profitt i UKF være spesielt høy for at det skal lønne seg å drive dem. UKF-premien vil med andre ord øke med både kulturell og geografisk avstand. Antallet UKF derimot vil synke med slik avstand.

Fra den klassiske *gravity*-litteraturen innen internasjonal handel har det lenge vært kjent at BNP, BNP per innbygger og avstand er spesielt gode predikatorer for bilateral handel.³ Noen nyere studier viser at dette også gjelder for FDI (Blonigen mfl. 2020; Perea og Stephenson, 2018), og Gåsemyr og Medin (2021) viste at antall UKF fra ulike land i Norge økte med opprinnelseslandets BNP og BNP per innbygger og sank med avstand, slik vi skulle forvente.

Det er imidlertid kun noen få studier som tar for seg effekten av opprinnelseslandskarakteristika på UKF-premien, og de fleste av disse sammenligner kun noen få grupper av land. Chen (2011) studerte UKF i USA og sammenlignet profitt, arbeidskraftproduktivitet, omsetning og antall ansatte i UKF fra høyt utviklede vs. lavt utviklede land. De førstnevnte hadde gjennomgående høyere verdier enn de sistnevnte. Blom mfl. (2012) og Criscuolo og Martin (2009) fant at UKF i Storbritannia hadde høyere total faktor produktivitet når de kom fra USA enn når de kom fra andre land, mens Girma og Görg (2007) fant en lignende effekt for lønninger.

Hartmut mfl. (2018), Setzler og Tintelnot (kommer) og Gåsemyr og Medin (2021) er blant de få studiene som har

³ I slike analyser er også viktig å kontrollere for lands beliggenhet i forhold til verdens økonomiske tyngdepunkt. På engelsk omtales dette gjerne som *multilateral resistance* eller *remoteness*. I de økonometriske analysene i delkapittel 4 kontrolleres det for dette ved hjelp av variabelen *avsidess*. Se UNCTAD og WTO (2012, 2016) for en innføring i gravity analyser.

sammenlignet UKF fra et større antall enkeltland. De to første analyserte lønnpåslag i hhv. Tyskland og USA, og Hartmut mfl. (2018) fant at dette økte med distansen til opprinnelseslandet. Setzler og Tintelnot (kommer) fant også betydelig heterogenitet. UKF fra de rike nordiske landene samt Irland og New Zealand betalte det høyeste påslaget, mens UKF fra flere fattigere land som Colombia, Mexico, Venezuela, Russland og Taiwan betalte det laveste påslaget. Kina var det eneste opprinnelseslandet som hadde et negativt påslag, med 4 prosent lavere lønn enn innenlandskontrollerte foretak.⁴

Gåsemyr og Medin (2021) så på hvordan gjennomsnittsstørrelsen for UKF i Norge samvarierte av de ulike gravity-variablene og fant at den økte med BNP-variablene, mens avstand ikke hadde noen effekt. Analysen var imidlertid basert på aggregerte og ikke foretaksspesifikke data, som denne artikkelen benytter. Forfatterne måtte derfor benytte et gjennomsnittlig mål for foretaksstørrelse, og det var ikke mulig å kontrollere for næringsspesifikke effekter.

Resultater fra regresjonsanalyser

Jeg starter med å studere den generelle UKF-premien ved å kjøre regresjonsanalyser av alle foretaks karakteristikaene på en indikator for utenlandsk eierskap (UKF) ved hjelp av minste kvadraters metode. Jeg beregner klynge-robuste standardfeil, der hvert opprinnelsesland (inkludert Norge) er en klynge, men resultatene endres ikke dersom foretak brukes som klynger i stedet. Som nevnt i delkapittel 2, forekommer det ofte ekstremverdier i fordelinger for foretaks karakteristika (jf. Figur 2), og for å redusere innflytelse til disse, følges vanlig praksis med å måle karakteristikaene i naturlige logaritmer.⁵ Tabell 3 viser resultatene. Det er kontrollert for faste effekter for næring, år og interaksjonen mellom disse, så resultatene viser UKF-premien for foretak innen samme næring og/eller år. Funnene bekrefter at det er en UKF-premie for nesten alle karakteristikaene, og at premien ofte er stor. Estimert antall ansatte er over 80 prosent høyere i UKF enn i innenlandskontrollerte foretak, mens omsetning per ansatt er nesten 40 prosent høyere. Videre er de estimerte verdiene for UKF spesielt høye for vareeksport og import per ansatt. Det er imidlertid ingen premie når det gjelder FoU; den estimerte koeffisienten for % FoU-ansatte er ikke signifikant, mens den estimerte koeffisienten for FoU-kostnader per ansatt er negativ og signifikant (men kun på 10 prosents nivå).

Tabell 3. Regresjonsresultater: UKF versus alle

	# ansatte	verdi- skapning per ansatt	omsetning per ansatt	lønn	vare- eksport per ansatt	vare- import per ansatt	tjeneste- eksport per ansatt	tjeneste- import per ansatt	FoU- kostnader per ansatt	% FoU- ansatte
UKF	0,812***	0,151***	0,389***	0,280***	2,026***	3.089***	0.335*	1.364***	-0.323*	-0.104
# obs	262 191	262 191	262 188	261 456	262 191	262 191	10 720	10 720	18 790	18 787
# land	86	86	86	86	86	86	55	55	61	61
R²	0,097	0,039	0,094	0,073	0,195	0,265	0,171	0,114	0,360	0,351

Merknad: Regresjoner basert på tall for alle UKF i Norge med minst 5 ansatte i 2012-2017 i næringer som dekkes av SSBs statistikk for utenlandske datterselskap. UKF er en indikatorvariabel for utenlandskontrollerte foretak. Minste kvadraters metode med klynge-robuste standardfeil, der hvert UKF-opprinnelsesland inkl. Norge er en klynge. Indikatorer for næring, år og interaksjonen mellom disse samt et konstantledd er inkludert, men resultatene vises ikke. *** angir statistisk signifikans på 1 prosent nivå, ** på 5 prosent nivå og * på 10 prosent nivå.

4 Merk også at forskjellene ikke skyldtes karakteristika ved den enkelte arbeidstaker, næring eller geografisk område fordi analysen så på arbeidstakere som byttet jobb mellom innenlandskontrollerte og utenlandskontrollerte foretak innen sammen næring og område

5 For å håndtere verdier mindre eller lik null, blir negative verdier satt lik null og den minste observerte positive verdien lagt til alle verdiene.

Så studerer jeg betydningen av landkarakteristika. Da droppes alle de innenlandskontrollerte foretakene fra datasettet. I tillegg droppes UKF fra steder som defineres som skatteparadis fordi det kan være svært vanskelig å fastslå den ultimate eieren for disse, noe som innebærer at det oppgitte opprinnelseslandet (skatteparadiset) ofte ikke er det reelle opprinnelseslandet.⁶ Igjen kjører jeg regresjoner for alle foretakskarakteristikaene, men denne gangen med de klassiske gravity-landkarakteristikaene fra delkapittel 3 som forklaringsvariabler (alle målt i naturlig logaritmer, i tråd med vanlig praksis).⁷ Indikatorer for regioner er også med, der EFTA/EU-landene er baseverdi. Disse indikatorene kan fange opp kulturell avstand eller andre barrierer for investeringer, da EFTA/EU er regionen med lavest kulturforskjeller med Norge, og mange FDI barrierer er fjernet i EØS-avtalen. For å sjekke om det finnes en spesiell Kina-effekt, har jeg med en egen indikator for UKF fra Kina. Faste effekter for næring og år er også med, som før.

6 For definisjon av skatteparadis, brukes Eurostats definisjon, se https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:List_of_offshore_financial_centres (sjekket 18.05.2021). UKF-observasjoner fra disse stedene utgjør tre prosent av alle UKF-observasjonene i datasettet. Setzler og Tintelnot (kommer) droppet også UKF fra skatteparadis i sin analyse.

7 Tall for BNP og BNP per innbygger er hentet fra *World Development Indicators*: <https://databank.worldbank.org/home> (sjekket 24.03.2021). Distanse måles i luftdistanse (*great circle distance*) mellom den største byen i opprinnelseslandet og Oslo og er hentet fra CEPII-databasen (Mayer og Zignago, 2011). Avsides er beregnet ved hjelp av følgende formel fra Keith Head's «Gravity for beginners» <https://vi.unctad.org/tda/background/Introduction%20to%20Gravity%20Models/gravity.pdf> (sjekket 24.03.2021):

$$Avsides_j = \log \left[\sum_{j=1}^n \frac{x_j}{Distanse_{j,j}} \right]^{-1}$$

, $x_j = BNP_j / BNP_v$, j er et gitt opprinnelsesland, v er verden, $Distanse_{j,j}$ er distanse fra land j' til land j og n er antall land i verden. I tråd med Head og Mayer (2000), settes et lands interne avstand ($Distanse_{j,j}$) lik kvadratroten av landets areal ganget med 0.4.

Tabell 4. Regresjonsresultater: UKF fra ulike opprinnelsesland

	# ansatte	verdi- skapning per ansatt	omsetning per ansatt	lønn	vare- eksport per ansatt	vare- import per ansatt	tjeneste- eksport per ansatt	tjeneste- import per ansatt	FoU- kostnader per ansatt	% FoU- ansatte
BNP	0,090***	0,022	0,074*	0,044*	0,182**	0,194**	-0,018	0,082	-0,026	-0,011
BNP p. i	0,193*	0,179	0,311**	0,077	0,534***	0,681***	0,367	0,041	0,363	0,260
Distanse	0,142**	-0,051	0,036	0,053	0,626***	0,471***	0,519**	-0,225	0,454**	0,381***
Avsides	-0,002	-0,016	0,104	0,108	0,228	0,344	-0,215	-0,059	-0,213	-0,157
Afrika	-0,686**	-1,069**	0,274	0,058	-2,642***	-0,965	8,610***	3,883***	.	.
Nord- Amerika	-0,313	-0,224	-0,202	-0,276	-0,794	-1,014*	-0,416	0,887	-0,396	-0,415
Asia	-0,106	-1,280**	-0,134	0,051	-2,179***	-1,502***	0,211	0,181	-0,162	-0,592*
Europa minus EU og EFTA	-0,152	0,141	-0,234	-0,202	-0,945**	-0,854	-2,113	-1,095	0,016	-0,025
Stille- havs- regionen	-0,504	0,131	-0,413	-0,544	-1,804**	-2,273**	-3,557***	2,863*	-3,049***	-1,870**
Sør- Amerika	-0,552*	-0,458	1,144*	-0,074	0,797	-0,647	-0,014	1,863**	0,166	1,323**
Kina	0,584**	0,188	1,039***	0,200	1,655***	2,298***	-0,213		0,890	0,588
# obs	18 259	18 259	18 259	18 156	18 259	18 259	4 002	4 002	3 759	3 760
# land	62	62	62	62	62	62	39	39	43	43
R2	0,133	0,033	0,097	0,038	0,319	0,415	0,206	0,103	0,361	0,362

Merknad: Regresjoner basert på tall for alle UKF i Norge med minst 5 ansatte i 2012-2017 i næringer som dekkes av SSBs statistikk for utenlandske datterselskap. Opprinnelsesland som er definert som skatteparadis av Eurostat er fjernet fra datagrunnlaget. Minste kvadraters metode med klynge-robuste standardfeil, der hvert UKF-opprinnelsesland er en klynge. Alle kontinuerlige variabler er i naturlige logaritmer. Indikatorer for næring, år og interaksjonen mellom disse samt et konstantledd er inkludert, men resultatene vises ikke. *** angir statistisk signifikans på 1 prosent nivå, ** på 5 prosent nivå og * på 10 prosent nivå.

Tabell 4 viser resultatene. I regresjonen for antall ansatte er de estimerte koeffisientene for gravity-variablene (BNP, BNP per innbygger og geografisk distanse til Norge) som forventet – positive og signifikante. ⁸ BNP per innbygger har størst effekt; en økning på 1 prosent gir en estimert økning i antall ansatte på 0,2 prosent. Det er dermed klare tegn til at UKF-størrelse samvarierer med opprinnelseslandskarakteristika på en måte vi skulle forvente ut fra teoriene som ble gjennomgått over. De estimerte koeffisientene for regionsindikatorerne er imidlertid stort sett insignifikante, bortsett fra den for Afrika, som er negativ. Avsides-variabelen har heller ikke noen signifikant effekt.

I de andre regresjonene, som analyserer per ansatt-foretakskarakteristikaene, er også mange av de estimerte gravity-effektene positive. Det gjelder særlig for omsetning per ansatt og varehandel per ansatt. Ikke i noen av regresjonene er de estimerte koeffisientene for gravity-variablene signifikant negative. Avsides er også insignifikant over alt, mens resultatene for regionsindikatorerne varierer mer. Alt i alt tyder resultatene på at UKF-

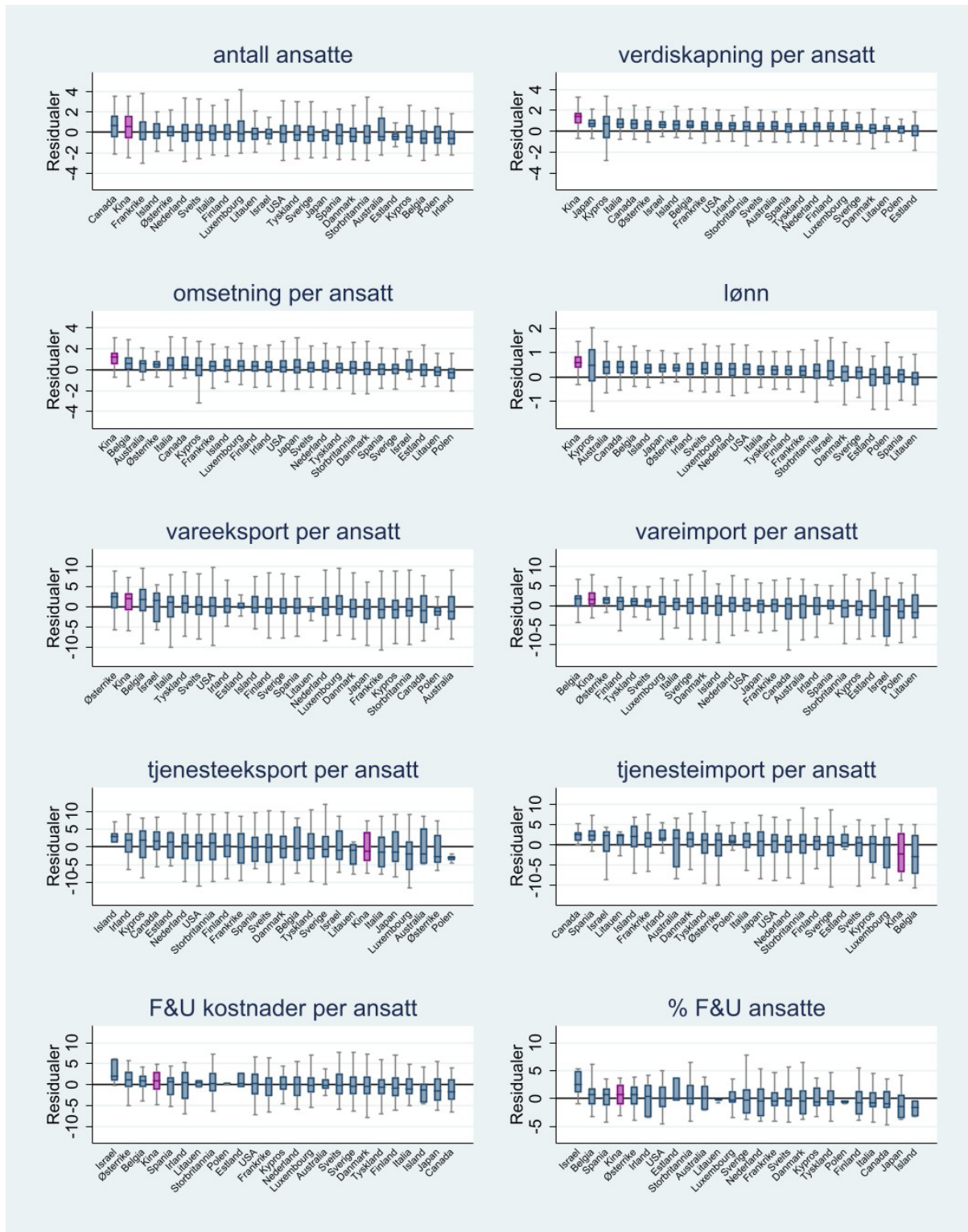
⁸ I motsetning til Gåsemyr og Medin (2021) finner jeg altså en signifikant samvariasjon mellom distanse og UKF-størrelse. Årsaken til forskjellen kan være at Gåsemyr og Medin (2021) benyttet aggregerte data og derfor ikke kunne kontrollere for næringsspesifikke effekter eller se på enkeltforetak. Dataene de benyttet var dessuten basert på hele foretakspopulasjonen, ikke bare på de med minst 5 ansatte, som her.

premien for flere ulike foretaks karakteristika ofte samvarierer med opprinnelseslandskarakteristika på en måte vi en skulle forvente ut fra teoriene.

La oss så se på Kina-effekten. Fra indikatoren for Kina i regresjonen for antall ansatte ser vi at det er en klar Kina-premie for foretaksstørrelse. Alt annet likt, estimerer modellen at kinesiske UKF er nesten 60 prosent større enn andre UKF. De har også mer enn dobbelt så høy omsetning per ansatt og enda høyere varehandel per ansatt. Det er likevel ikke en Kina-premie for alle foretaks karakteristikaene. Indikatoren er positiv men ikke signifikant i regresjonene verdiskapning per ansatt, lønn, FoU-kostnader per ansatt og prosent FoU-ansatte. I regresjonene tjenestehandel er den negativ, men kun signifikant (og stor) for import.

I regresjonene er det kun med én indikator for individuelle land; den for Kina. Kan vi være sikre på at Kina faktisk skiller seg ut, eller kan det tenkes at UKF fra enkelte andre land også har spesielt høye verdier av foretaks karakteristikaene? For å undersøke dette nærmere, kjører jeg regresjonene om igjen, men denne gangen uten Kina-indikatoren, og estimerer residualene. Deretter grupperer jeg dem etter land, sorterer etter medianverdien for hvert land og plotter dem i boksdiagram i Figur 3.

Figur 3: Residualer gruppert etter opprinnelsesland

Merknad: Residualer fra regresjoner basert på tall for alle UKF i Norge med minst 5 ansatte i 2012-2017 i næringer som dekkes av SSBs statistikk for utenlandske datterselskap. Opprinnelsesland som er definert som skatteparadis av Eurostat er fjernet fra datagrunnlaget. Alle andre opprinnelsesland er med, men residualene vises kun for de 25 største. Boksdiagram der den horisontale linjen i hver boks angir medianen. Den halvparten av observasjonene som har verdier nærmest medianen ligger innenfor boksene (slik at bunnen og toppen av boksen viser hhv. første og tredje kvartil). Boksens haler viser minste og største verdi når vi ser bort fra ekstremverdier. Landene er sortert etter størrelsen på medianen. Alle variablene er i naturlige logarit-

mer.

For å gjøre figuren oversiktlig vises kun residualene for de 25 største landene (i form av antall observasjoner i datasettet). Disse dekker 97,5 prosent av alle observasjonene. Dersom et residual er positivt, er den predikerte verdien lavere enn den observerte, og modellen underestimerer verdien på foretakscharakteristikaen. Midtlinjen i hver boks angir medianverdien på residualene for det aktuelle landet. Dersom denne ligger over 0-linja, er med andre ord minst halvparten av residualene positive, så da underestimerer modellen foretakscharakteristikaen for minst halvparten av landets UKF i Norge. Hvis hele boksen ligger over 0-linja, er 3/4 av residualene positive. Boksene for kinesiske UKF er markert med lilla.

Figuren viser tydelig at de fleste Kina-residualene er positive. I tre av de åtte regresjonene der Kina-indikatoren var positiv i Tabell 4, er Kina det landet høyest medianverdi på residualene, og i ytterligere tre ligger det nest høyest. I de to resterende ligger det på fjerdeplass. I regresjonene av per ansatt-verdier for omsetning, vareimport, verdiskapning og lønn er mer enn 3/4 av Kina-residualene positive. Dette til tross for at Kina-indikatoren kun var signifikant i de to første av disse. Kun i tjenestehandelsregresjonene, der Kina-indikatoren var negativ i Tabell 4, er flesteparten Kina-residualene negative. Det finnes noen andre land som også har mange positive residualer, men det er ingen som utmerker seg på samme måte som Kina. Residualplottene bekrefter dermed at kinesiske UKF skiller seg fra andre UKF. For flere av foretakscharakteristikaene er det en egen kinesisk UKF-premie som ikke kun kan forklares med at Kina er et stort land som ligger langt unna Norge. Premien kan heller ikke forklares med at kinesiske selskaper investerer i spesielle næringer og/eller i spesielle år.

Som en sensitivitetssjekk droppet jeg de fem største UKF observasjonene fra Kina og kjørte analysene om igjen. Resultatene, både fra regresjonen med Kina-indikatoren og fra residualplottene endret seg lite. Dermed er det ingen tegn til at resultatene avhenger av noen få ekstremverdier for Kina.

Hva kan være årsaken til den høye Kina-premien?

Det er flere mulige forklaringer på Kina-effekten. Én kan være at Kina skiller seg mer fra Norge kulturelt sett enn det de andre asiatiske landene gjør, slik at det er spesielt vanskelig for kinesiske selskaper å etablere seg her.⁹ En annen forklaring kan være at kinesiske selskaper møter en del skepsis i Norge (Andersen og Sverdrup, 2020), som også kan vanskeliggjøre etablering og drift. I begge tilfeller blir kravet til størrelse og produktivitet i kinesiske UKF stort.

En tredje forklaring kan være at Kina har opparbeidet seg god teknologisk kompetanse på en del områder fordi det er et land i sterk vekst som dessuten fører en svært aktiv politikk for å tilegne seg utenlandsk teknologi (Isachsen, 2021). Dette kan ha gjort kinesiske foretak mer teknologisk avanserte enn hva landets BNP per innbygger skulle tilsi – og i god stand til å lykkes i utenlandske markeder.

Det kan imidlertid også tenkes at kinesiske UKF er store fordi politikken som føres sørger for de har god tilgang på statlig kapital. Gåsemyr og Medin (2021) viste dessuten at flere av kinesiske UKF i Norge er statseide. Fra regresjonene så vi at det var en spesielt høy kinesisk premie for antall ansatte, mens resultatene varierte for foretakscharakteristikaene som reflekterte arbeidskraftproduktivitet, nemlig per ansatt-verdiene av omsetning, verdiskapning og lønn. Selv om Kina-indikatoren var positiv for alle disse, var den kun signifikant for omsetning per ansatt, som forøvrig også kan reflekterer foretaksstørrelse. Disse resultatene er til en viss grad i overens-

9 Asia-indikatoren fanger opp en eventuell felles Asia-effekt, og det er mange asiatiske land med i analysen. Det desidert viktigste er Japan, mens Kina er på andreplass og Israel på tredjeplass. Deretter kommer India, Sør-Korea og Russland, som alle har mer enn 20 UKF-år observasjoner hver i løpet av perioden.

stemmelse med de fra Fuest mfl. (2019), som fant at kinesiske UKF i Europa var store, men ikke nødvendigvis så lønnsomme. Dette kan være en indikasjon på at statskapitalisme, og kanskje også den enda sterkere formen for statlig innblanding – statlig økonomikordinering – ligger bak den store Kina-premien. Gåsemyr og Medin (2021) diskuterer dette mer.

Konklusjon

Samfunnsøkonomiske teorier tilsier at UKF bidrar positivt til vertslandets økonomi i form av høy produktivitet, noe som ofte, men ikke alltid, har støtte i empirien. I artikkelen har jeg vist empiriske resultater for Norge som er i overensstemmelse med disse teoriene. I tillegg er de i overensstemmelse med teorier som sier at UKF fra store, høyt utviklede og fjerntliggende land gir spesielt positive bidrag. Dette har vært lite undersøkt tidligere. Det ble dessuten funnet indikasjoner på en egen Kina-effekt; kinesiske UKF sysselsetter uvanlig mange og har uvanlig høy omsetning per ansatt, også etter at det er kontrollert for relevante nærings- og opprinnelseslandskarakteristika. Jeg har imidlertid ikke kunnet studere om det er en direkte årsakssammenheng mellom UKF generelt eller kinesiske eierskap spesielt og produktivitet. Det er et spørsmål som overlates til fremtidig forskning.

Kinesiske UKF utgjør fremdeles en liten andel av norsk næringsliv, men de er i rask vekst. Det er en del skepsis til slike foretak i Norge, bl.a. av sikkerhetshensyn, og dette er en debatt som skal tas på alvor. Samtidig er det viktig å huske på at slike foretak potensielt også kan bringe mye godt med seg.

REFERANSER

- Andersen, M. S. og Sverdrup, U. (2020). Holdninger til utenlandske investeringer fra Kina i de nordiske land, *Internasjonal Politikk*, 78(1), 106–116.
- Antràs, P. og Yeaple, S.R. (2014). Multinational Firms and the Structure of International Trade, *Handbook of International Economics*, 4, 55–130.
- Arnold, J.M. og Javorcik, B.S. (2009). Gifted Kids or Pushy Parents. Foreign Direct Investment and Firm Productivity in Indonesia. *Journal of International Economics* 79, 42–53.
- Balsvik, R. og Haller, S. (2010). Picking ‘Lemons’ or Picking ‘Cherries’. Domestic and Foreign Acquisitions in Norwegian Manufacturing. *Scandinavian Journal of economics* 112(2), 361–387.
- Bernard, Andrew B., Jensen, J. Bradford, Redding, Stephen J., og Schott, Peter K. (2012). The empirics of firm heterogeneity and international trade, *Annual Review of Economics*, 4 (1), 283-313.
- Blom, N., Sadun, R. og Van Reenen, J. (2012). Americans Do IT Better. US Multinationals and the Productivity Miracle. *American Economic Review*, 102(1), 167–201.
- Blonigen, B.A., Cristea, A. og Lee, D. (2020). Evidence for the effect of monitoring costs on foreign direct investment, *Journal of Economic Behavior & Organization*, 177, 601–617.
- Chen, W. (2011). The effect of investor origin on firm performance. Domestic and foreign direct investment in the United States. *Journal of International Economics* 83, 219–228.
- Criscuolo, C. og Martin, R. (2009). Multinationals, foreign ownership and US productivity leadership. Evidence from the UK. *The Review of Economics and Statistics*, 91(2): 263–281.
- Dunning, J. H. (2001). The Eclectic (OLI) Paradigm of International Production: Past, Present and Future, *International Journal of the Economics of Business*, 8(2), 173–190.
- Dunning, J. H. (1988). The Eclectic Paradigm of International Production: A Restatement and Some Possible Extensions, *Journal of International Business Studies*, 19(1), 1–31.
- Fons-Rosen, C., Kalemli-Ozcan, S., Sorensen, B.E., Villegas-Sanchez, C. og Volosovych, V. (2021). Quantifying Productivity Gains from Foreign Investment. *Journal of International Economics*, <https://doi.org/10.1016/j.jinteco.2021.103456>
- Fuest, C., Hugger, F., Sultan, S. og Xing, J. (2019). What Drives Chinese Overseas M&A Investment? Evidence from Micro Data, *EconPol Working Paper*, No. 33, Leibniz Institute for Economic Research at the University of Munich.
- Girma, S. Gong, Y. Görg, H. og S. Lancheros (2015) Estimating direct and indirect effects of foreign direct investment on firm productivity in the presence of interactions between firms, *Journal of International Economics* 95 (1), 157-169.
- Girma, S. og H. Görg (2007). Evaluating the Foreign Ownership Wage Premium Using a Difference-in-Differences Matching Approach. *Journal of International Economics*, 72, 97–112.

Gåsemyr, H.J. og Medin, H. (2021). Utenlandske direkteinvesteringer og eierskap i Norge. NUPI working paper 895. Norsk Utenrikspolitisk Institutt, Oslo.

Hartmut, H. Jahn, E.J. og Kreickemeier, U. (2018). Distance and the multinational wage premium. CESifo Working Paper No. 7347. Munich Society for the Promotion of Economic Research, Munich.

Head, K. og Mayer, T. (2000). Non-Europe: The magnitude and causes of market fragmentation in the EU. *Weltwirtschaftliches Archiv/Review of World Economics*, 136(2), 284–314.

Head, K. og J. Ries (2008). FDI as an outcome of the market for corporate control. Theory and evidence. *Journal of International Economics* 74, 2–20.

Helpman, E., Melitz, M.J. og Yeaple, S.R. (2004). Export versus FDI with heterogeneous firms, *The American Economic Review* 94 (1), 300-316.

Irrazabal, A., Moxnes, A. og L. Opromolla (2013). The Margins of Multinational Production and the Role of Intrafirm Trade. *Journal of Political Economy*, 121(1), 74-126.

Isachsen, A.J. (2021). Made in Kina 2025. Månedsbrev 5/2018. Handelshøgskolen BI. <http://home.bi.no/fag87025/pdf/mb/201805.pdf>

Markusen, J.R. (2002). *Multinational Firms and the Theory of International Trade*. MIT Press, Cambridge MA.

Maurseth, P. B. og Medin, H. (2020). Utenlandsinvesteringer i sjømatnæringen og norsk tilknytning til EU. I A. Melchior og F. Nilssen (Red.), *Sjømatnæringen og Europa: EØS og alternativene* (s. 232–263). Universitetsforlaget.

Mayer, T. og Zignago, S. (2011). Notes on CEPII's distances measures (GeoDist). CEPII Working Paper 2011–2025. Paris. http://www.cepii.fr/PDF_PUB/wp/2011/wp2011-25.pdf

Perea, J. R. og Stephenson, M. (2018). Outward FDI from Developing Countries. I World Bank Group, *Global Investment Competitiveness Report 2017/2018: Foreign Investor Perspectives and Policy Implications* (s. 101–134). Washington, DC: World Bank.

Setzler, B. og Tintelnot, F. (kommer). The effects of foreign multinationals on workers and firms in the United States. *Quarterly Journal of Economics*.

UNCTAD og WTO (2012). *A Practical Guide to Trade Policy Analysis*. <https://vi.unctad.org/tpa/>

UNCTAD og WTO (2016). *An Advanced Guide to Trade Policy Analysis: The Structural Gravity Model*. <https://vi.unctad.org/tpa/>

Wagner, J. (2012). International Trade and Firm Performance. *A Survey of Empirical Studies since 1996*. *Review of world economics* 148, 235–267.

Om forfatteren

Hege Medin

Seniorforsker

Hege Medin har PhD i samfunnsøkonomi fra Norges Handelshøyskole. Hennes primære forskingsfelt er internasjonal økonomi, med særlig vekt på internasjonal handel og investeringer. Hun forsker mye på bedrifters internasjonaliserings prosesser og gjør ofte statistiske analyser av mikrodata for foretak og transaksjoner.

Norsk Utenrikspolitisk Institutt [NUPI] ble etablert i 1959, og er et ledende, uavhengig Forskningsinstitutt på internasjonal politikk og områder av relevans for norsk utenrikspolitikk. Formelt er NUPI underlagt Kunnskapsdepartementet, men opererer likevel som en uavhengig, ikke-politisk virksomhet i alle sine faglige aktiviteter. Forskning utført ved NUPI spenner fra kortsiktig anvendt forskning til mer langsiktig, grunnforskning..

NUPI
Norsk Utenrikspolitisk Institutt
C.J. Hambros plass 2D
Postboks 7024 St. Olavs Plass, 0130 OSLO
www.nupi.no | post@nupi.no

